

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง

Creative Leadership of School Administrators under Chonburi-Rayong Secondary Educational Service Office

วิทวัส ข่านาญญา¹, ปัทมา รูปสุวรรณกุล², อุษาพร กลิ่นเกษร³

¹นักศึกษานิเทศศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

²อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

³อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดดังกล่าว กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 366 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายชั้นตอน (Stratified random sampling) จำแนกตามขนาดสถานศึกษา และสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการทดสอบที (t-test) การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านวิสัยทัศน์และจินตนาการ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ตามอันดับ 2) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความคิดเห็นแตกต่างกันในด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว ด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ และด้านการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สำหรับครูที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูที่มีประสบการณ์ทำงาน 10 ปี ขึ้นไป มีความเห็นว่าผู้บริหาร

มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์ 5-10 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พบว่า ระดับการศึกษาที่ต่างกัน โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และประสบการณ์ทำงานที่ต่างกัน โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 3) ผลการวิเคราะห์แนวทางภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า วิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ ที่บูรณาการข้อมูลเทรนด์โลกและภาคเอกชนเพื่อออกแบบหลักสูตรเชื่อมโยงโลกการทำงานจริง ความยืดหยุ่นเชิงพลวัต ด้วยการบริหารแบบอไจล์ และสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางจิตวิทยาในการทดลองนวัตกรรม การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ผ่านการคิดร่วมกับภาคีเครือข่าย เพื่อเปลี่ยนอุปสรรคเป็นโอกาสการสร้างระบบนิเวศนวัตกรรม ที่มุ่งเน้นกระบวนการคิดมากกว่าผลสัมฤทธิ์ระยะสั้น

คำหลัก: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to: (1) examine the creative leadership of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Chonburi-Rayong; (2) compare creative leadership as perceived by teachers classified by educational level and work experience; and (3) investigate guidelines for developing creative leadership among school administrators in the aforementioned area. The sample consisted of 366 teachers selected through multi-stage sampling. Stratified random sampling was used based on school size, followed by simple random sampling. The research instruments were a questionnaire and an interview form. Data were analyzed using mean, standard deviation, t-test, one-way ANOVA, and content analysis.

The findings revealed that: 1. Overall and in all aspects, the creative leadership of school administrators was rated at the highest level. The highest-rated aspect was promoting creativity, followed by vision and imagination, while creative problem-solving received the lowest mean score, although still at the highest level. 2. The comparison results showed that teachers with different educational levels had significantly different perceptions of overall creative leadership at the .01 level, particularly in flexibility and adaptability, creative problem-solving, and creativity promotion. Teachers with different work experiences also showed significant differences in overall perceptions at the .01 level, with those having 10 years or more of experience perceiving higher levels of creative leadership than those with 5-10 years of experience. Overall differences were significant

at the .01 level for educational level and .05 level for work experience. 3.The analysis of development guidelines indicated that creative leadership should focus on strategic vision integrating global trends and private sector data to design work-integrated curricula; dynamic flexibility through agile management and psychological safety for innovation experimentation; creative problem-solving through collaborative networks to transform obstacles into opportunities; and the development of an innovation ecosystem emphasizing process-oriented thinking rather than short-term achievement.

Keywords: : Creative Leadership, School Administrators

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาประเทศ ให้มีความเจริญก้าวหน้า เป็นที่ยอมรับกันว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีความรู้ ความสามารถเพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศ นั้น คือ การศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติระบุว่า การศึกษาเพื่อสร้างคน และพลเมืองของชาติ ให้มีคุณภาพตามนโยบาย ของการศึกษาแห่งชาติ 2542 (และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545) (ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553) และการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็น กลไกหลักในการพัฒนา กาลังคนให้มีคุณภาพ สามารถ ารงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม ได้อย่างมี ความสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจาก การศึกษามีบทบาท สำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัด ในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจ และสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาของ ประเทศภูมิภาค และของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ ประเทศไทยมีจุดเน้นในการ ขับเคลื่อนเต็มเต็มวิชาการ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี รวมทั้งการวิจัยเพื่อ เป็นแรงผลักดันให้ ประชากรสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและแหล่งเรียนรู้ที่ไร้ขีดจำกัด สามารถพัฒนา องค์ ความรู้ และสร้างปัญญาที่เพิ่มเป็นทวีคูณ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่จะต้องรับผิดชอบต่อการทำงานของบุคลากร ภายใน โรงเรียน James and Connolly (2000) หน้าที่หลักของผู้บริหารสถานศึกษา คือ สนับสนุนให้มีการ จัดทำหลักสูตร กำหนดเป้าหมายการเรียนการสอน สนับสนุนผู้ปกครอง หน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน และจัดสภาพแวดล้อมที่ เอื้อต่อการเรียนการสอน นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษายังถูก กำหนดให้อยู่ในฐานะผู้นำที่ ต้องดูแลรับผิดชอบตามตำแหน่งที่เป็นตัวกำหนด ความเป็นผู้นำ แม้ว่าผู้นำไม่จำเป็นต้องเป็น ผู้บริหารแต่ผู้บริหารก็ควรจะเป็นผู้นำ Hoy and Miskel (2001) และบุญช่วย สายราม (2557) กล่าวว่า เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป

มีการคัดเลือกและ พัฒนาทักษะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ดังนี้ คือ 1) ภาวะผู้นำทางการศึกษา (educational leadership) ความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์ และเป้าหมายสถานศึกษา ศิลปะ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จึงมีความสำคัญและจำเป็นที่ผู้บริหารการศึกษาควรมี เนื่องจากเป็น ลักษณะหรือพฤติกรรมในการนำผู้อื่น (Lead) ประสานงานผู้อื่น (Connecting) จำเป็นต้องมีกลยุทธ์ใหม่ (New Strategies) มีกระบวนการบริหารจัดการใหม่ (New Processes) และต้องมีทัศนคติใหม่ (New Mindset) ด้วยการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี การทำงานเป็นทีม การสื่อสารเจรจาต่อรอง การบริหาร เวลา การสร้างมนุษยสัมพันธ์และการไว้วางใจ โดยใช้กระบวนการใหม่ ๆ เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับโลกอนาคต (จิราวัฒน์ สว่างกลับ, 2561)

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ คือ การแสดงออกของผู้นำที่ตอบสนองความต้องการของบุคลากรใน ด้านความสามารถในการนำความสำเร็จ และกระตุ้นให้เกิดความสำเร็จ นเรศ บุญช่วย (2553) ได้ กล่าวว่า ผู้นำเชิงสร้างสรรค์ คือ การแสดงออกซึ่งการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดเวลา มีทัศนคติในเชิงบวกต่อโลก และต่อชีวิต เชื่อมมั่นในคุณค่าและศักยภาพของตนเองและผู้อื่นที่พร้อมจะก้าวข้ามอุปสรรคไปด้วยกัน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่แสดงถึงความยืดหยุ่นทางความคิดและการกระทำ รวมทั้งเป็นผู้ที่มีความสมดุล ในชีวิตที่รู้จักพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และจิตวิญญาณ ภาวะผู้นำมีความ สำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการดำเนินงานของกลุ่มคน หน่วยงาน และองค์กรต่างๆ เนื่องจากภาวะผู้นำมีความเกี่ยวข้องและส่งผลโดยตรงต่อการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคคล ผู้บริหารของทุก หน่วยงานจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำของตนเอง ผู้บริหารจำเป็นต้องได้รับ การพัฒนาด้าน ทักษะ ความรู้ ความเข้าใจในหลักการต่างๆ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมรรถนะ ของผู้นำที่เรียกว่า "ผู้นำเชิงสร้างสรรค์" จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้รอดพ้น และได้รับชัยชนะ เหนือสภาพแวดล้อมที่ปรับเปลี่ยนอย่างรุนแรง สามารถตอบสนองต่อความคาดหวัง ความต้องการของ บุคคล และสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างเหมาะสม

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นความสามารถในการจูงใจ ประสานงาน และนำบุคคลอื่นๆ อย่างมี วิสัยทัศน์ จินตนาการ และความยืดหยุ่น ด้วยวิธีการหรือแนวทางใหม่ๆ อย่างท้าทายและสร้างสรรค์ โดย อาศัยปัจจัยทางด้าน 1) สภาพแวดล้อมแบบเปิด ด้วยการไว้วางใจ ให้อิสระในการคิด และพร้อมสนับสนุน ความคิดใหม่ๆ 2) แรงจูงใจภายใน ด้วยการมีความหวัง ความปรารถนา ความเพียรพยายาม มุ่งมั่นทุ่มเท เพื่อให้เป็นคนที่ประสบความสำเร็จและ 3) ความรู้เชิงลึก ด้วยการมีความรู้แนวกว้างและลึก มีทักษะ ประสบการณ์อันจะส่งผลให้เกิดแนวทางที่ชาญฉลาดในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ (กิตติ์กาญจน์ ปฏิพันธ์, 2556)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ชลบุรี ระยอง รับผิดชอบการบริหารจัดการ การศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง มีโรงเรียนในภาครัฐในสังกัด จำนวน 50 โรงเรียนเป็นองค์กรหนึ่งผู้บริหารต้องเป็นผู้มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ เนื่องจากเป็นผู้มีบทบาทสำคัญใน

การบริหารในสถานศึกษา และเป็นผู้กำหนดนโยบาย กำหนดจุดหมาย วางแผน กำหนดเป้าหมาย ตลอดจนวิธีดำเนินงานของโรงเรียนเพื่อให้การบริหารโรงเรียนบรรลุและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และนโยบาย รัฐที่กำหนดไว้ และจะต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ ของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพทางการศึกษาให้สูงขึ้น เช่น การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ การรู้จักแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ความเป็นผู้รับผิดชอบอย่างแท้จริง การพัฒนาตนเองให้ปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์ และการมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า โดยเฉพาะการพัฒนาคนผ่านระบบการศึกษา ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สังคม และประเทศชาติ ให้มีคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553) มุ่งเน้นการพัฒนาคนไทยให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) การศึกษาในปัจจุบันจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของประเทศในเวทีโลก ประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทย ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษา ควบคู่กับการพัฒนานวัตกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการวิจัย เพื่อเพิ่มศักยภาพของประชากรให้สามารถเข้าถึงองค์ความรู้และแหล่งเรียนรู้ได้อย่างไร้ขีดจำกัด และสามารถพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา เนื่องจากมีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการสถานศึกษา ทั้งด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การกำหนดเป้าหมาย และการสร้างความร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน (James & Connolly, 2000) นอกจากนี้ ผู้บริหารยังมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำทางการศึกษา ซึ่งต้องมีความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายของสถานศึกษา รวมทั้งสามารถบริหารจัดการให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม (Hoy & Miskel, 2001) จากการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำที่เหมาะสม โดยเฉพาะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นความสามารถในการใช้แนวคิดใหม่ ๆ กลยุทธ์ใหม่ และกระบวนการบริหารจัดการที่ทันสมัย โดยอาศัยนวัตกรรม เทคโนโลยี การทำงานเป็นทีม และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้สอดคล้องกับโลกอนาคต (บุญช่วย สายราม, 2557; จีราวัฒน์ สว่างกลับ, 2561)

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นความสามารถในการกระตุ้นและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากรภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปิดกว้าง มีแรงจูงใจภายใน และมีความรู้เชิงลึกในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ (กิตต์กัญจน์ ปฏิพันธ์, 2556) นอกจากนี้ยังหมายถึงการเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความยืดหยุ่นทางความคิด และมีความสมดุลในการพัฒนาตนเองทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ (นเรศ บุญช่วย, 2553) ภาวะผู้นำมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์กร เนื่องจากส่งผลโดยตรงต่อการทำงานร่วมกันของบุคลากร ดังนั้น ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่

เหมาะสม เพื่อให้สามารถบริหารจัดการองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างเหมาะสม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง รับผิดชอบการบริหารจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่จังหวัดชลบุรีและระยอง ซึ่งมีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 50 โรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย วางแผน และดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษา รวมถึงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เช่น การสร้างทีมงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และการพัฒนาวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน

ดังนั้น การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา รวมถึงการเปรียบเทียบตามปัจจัยต่าง ๆ จึงมีความจำเป็น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ชลบุรี ระยอง มีความสนใจศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ชลบุรี ระยอง เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งจะนำไปสู่การบริหารและการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผล และบรรลุเป้าหมายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

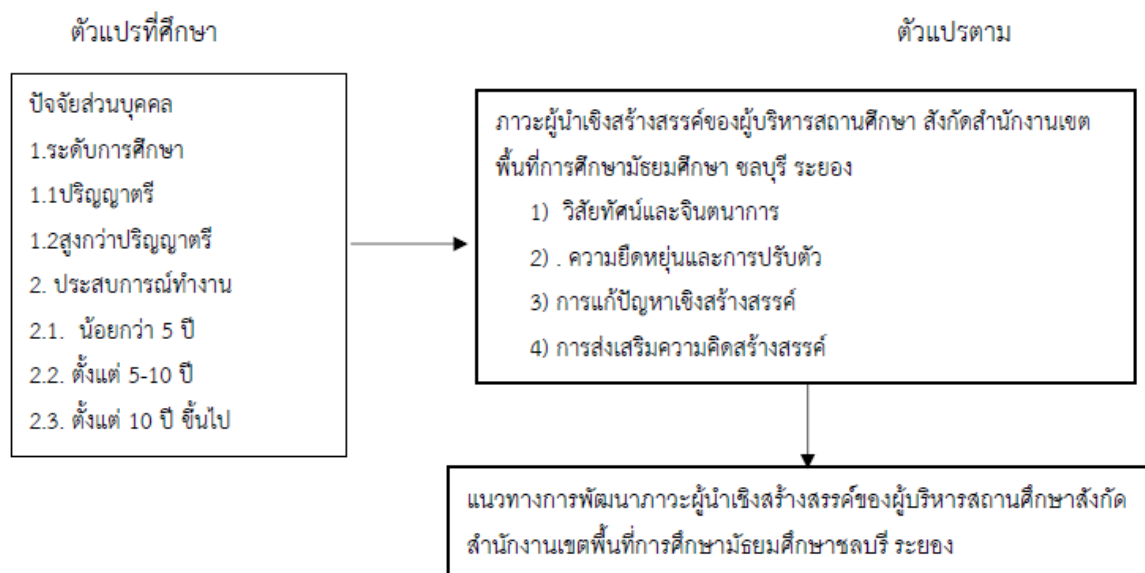
1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ชลบุรี ระยอง
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ชลบุรี ระยอง ตามการประเมินของครู จำแนกตามระดับการศึกษาและประสบการณ์ทำงาน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ผลการศึกษาทำให้ทราบถึงระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง
2. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ได้แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ชลบุรี ระยอง โดยได้สังเคราะห์แนวคิดที่สอดคล้องเพื่อนำมาจัดทำกรอบแนวคิด ดังภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

ครูที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ชลบุรี ระยอง แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขตชลบุรี ระยอง ในปีการศึกษา 2568 รวมทั้งสิ้นจำนวน 4,299 คน (อ้างอิงข้อมูลจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง, 2568)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนและผู้บริหารในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ปีการศึกษา 2568 จำนวน 366 คน ซึ่งมีขั้นตอนการได้มาดังนี้: การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง: ผู้วิจัยพิจารณากำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) วิธีการสุ่มตัวอย่าง (Sampling Technique): 1. ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้สถานศึกษาหรือพื้นที่จังหวัดเป็นชั้นใน

การสุ่ม (Strata) เพื่อให้ได้สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่กระจายตัวอย่างเหมาะสม 2. จากนั้นจึงดำเนินการคัดเลือกรายบุคคลด้วย วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้วิธีการจับสลากเพื่อให้ครูทุกคนในแต่ละสถานศึกษามีโอกาสในการได้รับเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างอย่างเท่าเทียมกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ประสพการณ์ทำงาน ระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านวิสัยทัศน์และจินตนาการ ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว ด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ด้านการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์มีลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert Scale

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเรื่องภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง และนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. กำหนดกรอบแนวคิดเพื่อสร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์และจินตนาการ 2) ความยืดหยุ่นและการปรับตัว 3) การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ 4) การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

3. สร้างแบบสอบถามจากข้อมูลที่รวบรวมทั้งหมดให้ตรงกับเนื้อหาแล้วนำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบ แก้ไขเนื้อหาและการใช้ภาษา ปรับปรุงให้ถูกต้องเหมาะสม

4. นำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

5. นำผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน มาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC: Index of Item Objective Congruence) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปไว้ใช้ จากผลการวิเคราะห์ข้อคำถามในการวิจัยครั้งนี้ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ซึ่งถือว่าเป็นข้อคำถามที่อยู่ในเกณฑ์ความตรงเชิงเนื้อหา

6. ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ได้จากการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขและเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาอีกครั้ง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

7. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ ครอนบาค (Cronbach) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.80 ตรวจสอบจากข้อมูล ใช้ 3 ตำแหน่ง ไปดูข้อมูล

8. ปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ถึงผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง เพื่อแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

2. ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมแบบสอบถามและกำหนดวันรับคืนแบบสอบถาม

3. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้โดยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าสถิติ t-test F-test และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ครูผู้สอน ส่วนใหญ่ศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 262 คน คิดเป็นร้อยละ 71.58 รองลงมาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 28.42 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานตั้งแต่ 5-10 ปี จำนวน 229 คน เป็นคิดเป็นร้อยละ 62.57 รองลงมามีประสบการณ์ทำงานต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 96 คน เป็นคิดเป็นร้อยละ 26.23 และมีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปี ขึ้นไป จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 11.20

2. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1) ด้านวิสัยทัศน์และจินตนาการ	4.57	0.327	มากที่สุด	2
2) ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว	4.55	0.293	มากที่สุด	3
3) ด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์	4.54	0.302	มากที่สุด	4
4) ด้านการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์	4.58	0.320	มากที่สุด	1
รวม	4.56	0.221	มากที่สุด	

จากตาราง 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56, S.D. = 0.221$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58, S.D. = 0.320$) รองลงมาคือ ด้านวิสัยทัศน์และจินตนาการ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57, S.D. = 0.327$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54, S.D. = 0.305$) ตามอันดับ

3. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำแนกตามระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ตาราง 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับการศึกษา		ประสบการณ์ทำงาน	
	t	P-Value	F	P-Value
1. ด้านวิสัยทัศน์และจินตนาการ	0.269	0.788	1.041	0.354
2. ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว	-2.612**	0.007	0.994	0.371
3. ด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์	-4.010**	0.000	9.018**	0.000
4. ด้านการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์	-4.306**	0.000	7.144**	0.001
รวม	-3.725**	0.001	4.714*	0.010

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 2 พบว่า ระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยภาพรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 เมื่อพิจารณาด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว ด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์และด้านการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 แต่ด้านวิสัยทัศน์และจินตนาการ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ และด้านการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 แต่ด้านวิสัยทัศน์และจินตนาการ และด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัวมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

4. แนวทางการพัฒนาการภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

4.1 ด้านวิสัยทัศน์และจินตนาการ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์" โดยเฉพาะในพื้นที่ชลบุรีและระยอง ซึ่งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ (EEC) มีความสำคัญและลักษณะเฉพาะ

4.2 ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัวผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมความยืดหยุ่นและการปรับตัวของครู

4.3 ด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ โดยส่งเสริมให้ครูและผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการพัฒนาทักษะและกระบวนการแก้ไขปัญหาเชิงสร้างสรรค์ โดยมุ่งเน้นการบูรณาการระหว่างตรรกะเชิงวิเคราะห์ และจินตนาการเชิงนวัตกรรม ผ่านกระบวนการที่เป็นระบบ

4.4 ด้านการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เป็นองค์ประกอบเชิงกลยุทธ์ที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการ เพื่อเปลี่ยนผ่านสถานศึกษาจากระบบการบริหารแบบเน้นการควบคุม ไปสู่การบริหารแบบเน้นการสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยมีแนวทางการพัฒนา

สรุปผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
2. ระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยภาพรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และประสบการณ์ทำงานที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยภาพรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05
3. แนวทางการพัฒนาการภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง
 - 3.1 ด้านวิสัยทัศน์และจินตนาการ: กำหนดวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ EEC มองไกลและทันการเปลี่ยนแปลง พร้อมส่งเสริมการคิดเชิงนวัตกรรมในการพัฒนาสถานศึกษา
 - 3.2 ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว: ส่งเสริมให้ครูปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง เปิดรับแนวทางใหม่ และจัดการเรียนรู้ได้หลากหลาย เหมาะสมกับผู้เรียน
 - 3.3 ด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์: พัฒนาระบบการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยบูรณาการการคิดเชิงวิเคราะห์กับความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้ได้แนวทางแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ
 - 3.4 ด้านการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์: สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม เปลี่ยนการบริหารจากแบบควบคุมสู่การส่งเสริมการคิดและการพัฒนา

อภิปรายผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยองภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การดำเนินการทั้ง 4 ด้าน ด้านวิสัยทัศน์และจินตนาการในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสามารถคาดการณ์แนวโน้มความเปลี่ยนแปลงในอนาคตจากข้อมูลหรือสถานการณ์ในปัจจุบันได้อย่างแม่นยำ ทั้งนี้ผู้บริหารยังคิดถึงโครงการใหม่ทำให้ผู้บริหารสามารถจินตนาการลำดับขั้นตอนและผลลัพธ์ที่สำเร็จได้เป็นภาพที่ชัดเจนขึ้นทำให้ผู้บริหารสามารถมองสถานการณ์หนึ่งๆ ได้จากหลาย

มุมมอง และพร้อมที่จะเปลี่ยนสมมติฐานเดิมเพื่อหาความแตกต่างซึ่งโดยเฉพาะด้านการมองเห็นอนาคต (foresight) ซึ่งผู้บริหารสามารถวิเคราะห์สถานการณ์และกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมที่ชัดเจนและสร้างแรงบันดาลใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ พัฒนวงศ์ ดอกไม้ (2560) ที่เน้นการไตร่ตรองประเด็นท้าทายและการกำหนดทิศทางอนาคตอย่างมีระบบ ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัวอยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้บริหารสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ มองปัญหาเป็นโอกาสในการเรียนรู้และปรับรูปแบบการสื่อสารให้เหมาะสมกับความแตกต่างของบุคคล สอดคล้องกับแนวคิดของ สุภาพ ฤทธิ์บำรุง (2556) ที่กล่าวถึงความสามารถในการปรับตัวและการทำงานอย่างคล่องตัวด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยผู้บริหารสามารถประยุกต์ใช้ทรัพยากร เทคโนโลยี และแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งมีการวางแผนสำรองและพิจารณาทางเลือกอย่างรอบด้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์ (2563) ที่เน้นการนำบุคคลผ่านกระบวนการคิดและการแก้ปัญหาเชิงนวัตกรรมอย่างเป็นระบบ

2. ระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยภาพรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 อาจเป็นเพราะว่า บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกันย่อมมีกระบวนการคิด การรับรู้ และการคาดหวังพฤติกรรมกรรมการบริหารที่แตกต่างกัน โดยผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงมักมีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีการบริหารสมัยใหม่และมีความคาดหวังให้ผู้บริหารนำนวัตกรรมหรือแนวคิดใหม่ๆ มาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษามากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพ ฤทธิ์บำรุง (2556) ที่พบว่าตัวแปรด้านระดับการศึกษาส่งผลต่อการรับรู้รูปแบบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Hoy and Miskel (2001) ที่ระบุว่าความรู้และทักษะที่ได้รับจากการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่หล่อหลอมมุมมองของบุคคลต่อระบบสังคมในโรงเรียน

ประสบการณ์ทำงานที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยภาพรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 อาจเป็นเพราะว่า ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันทำให้บุคลากรมีมุมมองต่อการแก้ปัญหาและการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน โดยครูที่มีประสบการณ์น้อยมักจะเปิดรับความเปลี่ยนแปลงและต้องการเห็นการบริหารที่ยืดหยุ่นสร้างสรรค์ ในขณะที่ครูที่มีประสบการณ์มากมักจะประเมินพฤติกรรมผู้นำจากความสำเร็จที่เคยเกิดขึ้นในอดีตและการรักษาสมดุลขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จีราวัฒน์ สว่างกลับ (2561) ที่พบว่าประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหาร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญช่วย สายราม (2557) ที่พบว่าประสบการณ์เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคลากรรับรู้ถึงประสิทธิผลและภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในระดับที่ต่างกัน

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

ด้านวิสัยทัศน์และจินตนาการ แนวทางการพัฒนาภาวะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง คือพลวัตของการบริหารความเปลี่ยนแปลงที่มุ่งเน้นการสร้างสรรค์ "ทุนมนุษย์" ให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีแห่งอนาคต โดยอาศัยการมองการณ์ไกลเชิงกลยุทธ์ ที่บูรณาการข้อมูลจากเทรนด์โลกและภาคเอกชนมาเป็นฐานในการกำหนดเป้าหมายที่ท้าทาย ควบคู่ไปกับการใช้จินตนาการและกระบวนการวางแผนภาพอนาคต เพื่อออกแบบนิเวศการเรียนรู้และหลักสูตรที่เชื่อมโยงกับโลกการทำงานจริงอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ ความสำเร็จของการเปลี่ยนผ่านทางการศึกษาดังกล่าว จำเป็นต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนเชิงโครงสร้างในระดับนโยบาย โดยเฉพาะการลดการควบคุมจากส่วนกลางและเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อสร้างอิสระและพื้นที่แห่งการสร้างสรรค์ที่เอื้อให้ผู้บริหารสถานศึกษาก้าวออกจากกรอบระเบียบเดิมไปสู่การทดลองเชิงนวัตกรรมและการบริหารจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นต่อความเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันจริงซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Moggridge, 2008) ได้กล่าวไว้ว่าการกำหนดเป้าหมายร่วม: มีความสามารถในการกำหนดทิศทางหรือเป้าหมายที่มุ่งสู่ความสำเร็จร่วมกันขององค์กร ภารกิจ ปี้นก้อง (2559) ได้กล่าวว่า จินตนาการเป็นกระบวนการสร้างมโนภาพในจิตใจบนพื้นฐานของความเชื่อและความคาดหวัง ซึ่งนำไปสู่การแสดงออกด้านความคิดริเริ่มและการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ดังนั้น จินตนาการจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ช่วยเสริมพลังการบริหารและการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม

ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัวของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง มุ่งเน้นไปที่การปฏิรูป "ระบบนิเวศการทำงานเชิงพลวัต" และการเสริมสร้างขีดความสามารถในการปรับตัวของบุคลากรเป็นสำคัญ โดยมีหัวใจหลักคือการสร้าง "พื้นที่ความปลอดภัยทางจิตวิทยา" (Psychological Safety) เพื่อเอื้อให้ครูผู้สอนเกิดความเชื่อมั่นในการทดลองใช้นวัตกรรมจัดการเรียนรู้รูปแบบใหม่ และยอมรับว่าความผิดพลาดจากการทดลองเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณค่า ในเชิงโครงสร้าง จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารไปสู่ "การบริหารจัดการแบบอไจล์" (Agile Management) ที่ลดทอนความซับซ้อนของสายบังคับบัญชา และเพิ่มอำนาจการตัดสินใจในหน่วยงาน (Empowerment) ให้แก่ครูผู้สอน เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อปัญหาหรือสถานการณ์ในชั้นเรียนได้อย่างฉับไว นอกจากนี้ ผู้บริหารควรยกระดับ "สมรรถนะการปรับตัวเชิงพุทธิปัญญา" (Cognitive Adaptability) ผ่านการส่งเสริมเครือข่ายวิชาชีพ (PLC) ที่เชื่อมโยงกับภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่ เพื่อกระตุ้นให้เกิดกระบวนการ "ละทิ้งองค์ความรู้เดิม" (Unlearn) ที่ไม่เท่าทันสถานการณ์ และเร่ง "สร้างทักษะใหม่" (Relearn) อันจะส่งผลให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและบริบททางเศรษฐกิจในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษ

ภาคตะวันออก (EEC) ได้อย่างยั่งยืน ลักษณะดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ สุภาพ ฤทธิ์บำรุง (2556) และ Delia Bosio (2013) ที่ระบุว่าความยืดหยุ่นคือขีดความสามารถในการปรับตัวและพัฒนากระบวนการทำงานให้มีความเรียบง่าย คล่องตัว และสอดคล้องกับสถานการณ์ที่ผันแปร อีกทั้งยังสอดคล้องกับทัศนะของ Harris (2009) ในเรื่องการกล้าเปลี่ยนแปลง (Change Readiness) ที่เน้นการละทิ้งกรอบความคิดเดิมเพื่อเปิดรับแนวทางใหม่ด้วยความเชื่อมั่นโดยปราศจากการยึดติด

ด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง คือการบูรณาการอย่างเป็นระบบระหว่าง "ตรรกะเชิงวิเคราะห์" (Analytical Logic) และ "จินตนาการเชิงนวัตกรรม" (Innovative Imagination) โดยมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์จากการยึดติดประสบการณ์เดิมไปสู่การสืบเสาะข้อเท็จจริงบนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ในบริบทพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เพื่อนิยามปัญหาใหม่และเปลี่ยนอุปสรรคให้เป็นโอกาสในการพัฒนาสถานศึกษาในกระบวนการนี้ ผู้นำต้องส่งเสริม "ความคิดนอกขนาน" (Divergent Thinking) ผ่านกลไกการระดมสมองร่วมกับเครือข่ายพหุภาคีและภาคเอกชน เพื่อสร้างคลังแนวทางการแก้ไขที่แปลกใหม่และก้าวข้ามระเบียบปฏิบัติที่ล้าสมัย นอกจากนี้ กระบวนการตัดสินใจต้องอาศัยการประเมินทางเลือกอย่างมีวิจารณญาณผ่านเกณฑ์พหุมิติ ทั้งในด้านความคุ้มค่า ความเป็นไปได้เชิงเทคนิค และจริยธรรมแห่งวิชาชีพ ควบคู่ไปกับทักษะการสื่อสารสูงใจเพื่อสร้างการยอมรับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนการสร้างระบบติดตามผลเชิงพัฒนาเพื่อถอดบทเรียนอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่วงจรการแก้ปัญหาที่มีความยืดหยุ่นและสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสถานศึกษาได้อย่างยั่งยืน ลักษณะดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ กิตติ์กาญจน์ ปฏิพันธ์ (2563) ที่ระบุว่าการนำผ่านกระบวนการ (Process-Led Leadership) คือการนำบุคลากรผ่านระเบียบวิธีที่เป็นระบบร่วมกันเพื่อสืบค้นปัญหาและดำเนินการแก้ไขด้วยแนวทางนวัตกรรม และสอดคล้องกับทัศนะของ กรองทิพย์ นาควิเชตร (2552) ในเรื่องความคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ ที่เน้นการคิดหลายมิติและการมองโลกในแง่บวกเพื่อแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ ในการดำเนินงาน

ด้านการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ แนวทางการพัฒนาด้านการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง คือการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการจากการเน้นการควบคุมเชิงโครงสร้าง (Command and Control) ไปสู่การสร้าง "ระบบนิเวศแห่งนวัตกรรม" (Innovation Ecosystem) ที่บูรณาการอัตลักษณ์ด้านเทคโนโลยีของพื้นที่ภาคตะวันออกเข้ากับบรรยากาศการปฏิบัติงาน โดยผู้บริหารต้องจัดสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพและทางจิตวิทยาที่เอื้อต่อการคิดนอกกรอบ พร้อมทั้งประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอุบัติใหม่ (Emerging Technologies) เพื่อกระตุ้นแรงบันดาลใจในการจัดการเรียนรู้ที่ก้าวทันต่อยุคสมัย หัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนคือการสถาปนาวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับความหลากหลายทางความคิด ผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการระดมสมองเชิงสร้างสรรค์ เพื่อหลอมรวมทักษะที่แตกต่าง

ของบุคลากรให้กลายเป็นฐานรากในการปลูกฝังนวัตกรรม ควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบเสริมสร้างแรงจูงใจที่ให้คุณค่ากับ "กระบวนการคิด" และ "ความพยายามในการสร้างสรรค์" มากกว่าเพียงการมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ในระยะสั้น ทั้งนี้เพื่อลดความวิตกกังวลต่อความล้มเหลว และสนับสนุนให้บุคลากรมีความกล้าหาญในการพัฒนาแนวคิดใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่องลักษณะดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ สุภาพ ฤทธิ์บำรุง (2556) ที่ระบุว่า การกระตุ้นการทดลอง (Encouraging Experimentation) คือ การส่งเสริมให้บุคลากรกล้าคิดนอกกรอบและกล้าตัดสินใจ และสอดคล้องกับทัศนะของ Mungkasem (2001) และ กรองทิพย์ นาควิเชตร (2552) ในเรื่องการสร้างพลังสร้างสรรค์ (Unleashing Creativity) ที่เน้นขีดความสามารถในการระดมพลังจากบุคลากรเพื่อร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์

ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายที่เปิดโอกาสให้สถานศึกษามีความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการเพื่อลดข้อจำกัดด้านระเบียบและส่งเสริมการทดลองนวัตกรรมการเรียนรู้ใหม่รวมถึงปรับเกณฑ์การประเมินให้ความสำคัญกับความคิดสร้างสรรค์และกระบวนการพัฒนา
2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้ข้อมูลความต้องการแรงงานและเทคโนโลยีในการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาพร้อมทั้งสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยทางจิตวิทยาเพื่อสนับสนุนการคิดริเริ่มของบุคลากรและพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้และการสร้างนวัตกรรม
3. ครูและบุคลากรควรพัฒนาเครือข่ายวิชาชีพทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาโดยเฉพาะการเชื่อมโยงกับภาคอุตสาหกรรมและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อเสริมสร้างทักษะใหม่และยกระดับการจัดการเรียนรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น หรือเปรียบเทียบระหว่างเขตพื้นที่
2. ควรศึกษาวิจัยการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษามากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรองทิพย์ นาควิเชตร. (2552). *สมรรถนะที่จำเป็นของผู้นำในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กิตติ์กาญจน์ ปฏิพันธ์. (2563). *สถิติและการวิจัยทางการบริหารการศึกษา*. ขอนแก่น: คลังน่านาวิทยา.

กิตติ์กาญจน์ ปฏิพันธ์. (2556). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์*. ขอนแก่น: คลังน่านาวิทยา.

- จิราวัฒน์ สว่างกลับ. (2561). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร]. คลังปัญญา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นเรศ บุญช่วย. (2553). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลสถานศึกษา* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร]. คลังปัญญา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญช่วย สายราม. (2557). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร]. คลังปัญญา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พัฒน์วงศ์ ดอกไม้. (2560). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนดีศรีตำบล* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1. [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร]
- ภรทิพย์ ปั่นก้อน. (2559). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครู* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร]
- สุภาพ ฤทธิ์บำรุง. (2556). *รูปแบบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น]
- Delia Bosiok.(2013). Leadership styles and creativity. *Journal of Applied Knowledge Management*.
- Harris. (2009). *Distributed leadership in practice*. Springer.
- Hoy and Miskel, (2001) *Educational administration: Theory, research, and practice*. (6th ed.). McGraw-Hill.
- James and Connolly. (2000). *Effective change in schools*. Routledge.
- Moggrri Harris, A. (2009). Distributed leadership: What we know. In *Distributed Leadership*. (pp. 11-21). Springer, Dordrecht dge, B. (2008). *Creative Leadership*. Retrieved from www.ideo.com
- Mungskasem, U. (2001). *The Relationship between Superleadership and Self-leadership of Public School Principals in Thailand*. Doctoral dissertation, Illinois State University.